

IIAS Round Table ^{RJASTO} Helsingissä

Noin kuusisataa hallinnon tutkijaa kokoontui heinäkuiseen Helsinkiin IIAS:n (International Institute of Administrative Sciences) vuotuisen Round table -konferenssiin. He edustivat 60 maata ja kandeksaatoista kansainvälistä organisaa-tiota, joista esimerkkeinä voi mainita: Maailman Pankki, Euroopan yhteisön ko-missio, IMF, YK ja OECD. Avajaisten juhlallisuutta ja samalla konferenssin viral-lista painoarvoa lisäsi Tasavallan Presidentti Martti Ahtisaaren avajaispuhe.

Konferenssin teemana oli »Valtio, markkinat ja kehitys: regulaatio vai deregulaatio». Pääkysymykseksi muodostui se, missä määrin valtioiden ja niiden muodostamien liittoutumien tulisi säädellä markkinatalouden toimintaa kansallisesti ja kansainvälisesti. Ajankohtainen kysymys on esimerkiksi, kuinka vapaasti pääoma-markkinoiden olisi toimittava vakaan yhteiskunnallisen kehityksen ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Pääteemaa käsiteltiin monipuolisesti sekä plenary-esityksissä, että viidessä ryhmässä, jotka käsittelivät 1) markkinatalouden periaatteita, 2) sään-telyä yleensä, 3) julkisviranomaisten asemaa markkinatalouden sääntelyssä, 4) markkinatalouden sääntelyn kansainvälistä kehitystä ja 5) markkinatalouden ja ihmisoikeuksien välisiä yhteyksiä. Yhden erityisistunnon teemana oli pohjoismai-sen hyvinvointivaltio -mallin tulevaisuus. Osallistujien kirjo antoi pontta keskusteluille. Rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän väliset jännitteet olivat toistuvasti läs-nä. Konferenssi oli myönteinen muistutus siitä, että suomalainen ja eurooppalai-nen toimintaympäristö poikkeaa radikaalisti esimerkiksi Kiinan tai Etelä-Amerikan tilanteista. Hallinnon tutkijoidenkin käymä eurokeskustelu rajaa monet tärkeät maailmantalouden kysymykset tarkastelun ulkopuolelle. Meillä on taipumus aktii-visesti unohtaa asioita, jotka eivät suoraan kosketa itseämme.

Viisi yksittäistä konferenssissa käsiteltyä aihepiiriä on perusteltua nostaa esiin. Ensinnäkin markkinatalouden sääntelyn pääkäsitteistä regulaatiosta ja deregulaa-tiosta ei ole selkeää tai yksimielistä määrittelyä. Poliitiikan tutkijat, taloustietelijät ja oikeusoppineet painottavat eri asioita. Sosiologisesti ja sosiaalipsykologisesti orientoineet hallintotieteilijät ja organisaatiotutkijat lisäävät käsitteitökseen omat raaka-aineensa. Konferenssissa useat puhujat esittivät vaatimuksen kyseisten käsitteiden monitieteiseksi täsmentämiseksi, mutta ainakaan minä en kuullut yh-tään tyhjentävää vastausta.

Toinen useasti esillä ollut ajattelutapa oli, että valtiota (tai suomalaisittain pikemminkin julkista toimintaa) ja markkinoita on perusteetonta ja hyödytöntä ym-märtää vastakkainasetteluna, yhden jatkumon ääripäinä. Mustavalkoinen keskus-telu on kaiken lisäksi harhaanjohtavaa. Julkisen toiminnan ja markkinoiden toi-mintaperiaatteiden yhdistämisellä voidaan saada aikaan käytännön ratkaisuja, joissa yhdistyy julkisen vallan intressit, kuten ihmisoikeuksien turvaaminen, tasa-arvo, poliittiset elementit ja välttämättömät peruspalvelut sekä markkinoiden int-ressit, jotka liittyvät tuotannollisen toiminnan tehokkuuteen ja taloudellisuuteen ja viime kädessä pääomien kasvun turvaamiseen. Nämä markkinatalouden ja julki-sen toiminnan peruselementtien huomioon ottamista useat esiintyjät pitivät välttä-mättöminä ehtoina maailman mittakaavan ongelmien ratkaisemisessa

Kolmas huomionarvoinen näkemys kokouksessa oli, että markkinatalouden jonkinasteinen sääntely on välttämätöntä. Kansalaiset voivat tietyin ehdoin toimia rationaalisina -kuluttajina, mutta heitä täytyy myös suojata. Maailman Pankin edus-tajienkin puheenvuoroissa toistui näkemys, että täysin vapaa markkinatalous ei ole toivottu tilanne. Markkinoiden ja julkisen toiminnan väliseen tasapainottami-

seen on sekä kovia että pehmeitä keinoja. Siitä missä määrin ja millä tavoin tasapainottamisen tulisi tapahtua meillä kaikilla on omat käsityksemme. Aihepiiriä koskeva analyttinen tarkastelu on kuitenkin tarpeen. Tutkijoiden ideologissävyytteen ravanheitto puolin ja toisin ei ilmeisesti johda tietä liejun reunaan kauemmaksi.

Neljänneksi on mainittava oletus, jonka mukaan julkisten palvelujen siirtäminen markkinoiden hoidettavaksi keventää byrokratiaa ja hallinnon kustannuksia. Monet argumentoivat päinvastaista. Muun muassa brittiläiset kokemukset 1980-luvulta viittaavat siihen, että samanaikaisesti kun markkinoille on annettu enemmän tilaa palvelujen tuottamisessa, niiden ohjaamiseen on ollut välttämätöntä luoda runsaasti uusia »vahtikoirainstituutioita», kuten sopimusmenettelyn seuraajia ja laadun kontrolloijia. Joku voi väittää, että niitä on tehty vain byrokraattien perinteisen valvontaintressin vuoksi. Näin voi ollakin, mutta siihen ovat painostaneet myös palvelujen rahoittajat ja asiakkaat. Paljastuneiden väärinkäytösten saama julkisuus vain voimistaa kehitystä. Hyvinvointipalvelujen osalta meillä on havaittavisaa vastaavaa kehitystä. Kookkaampaa ja kovaäänisempää vahtikoiraa olisi ilmeisesti tarvittu 1980-luvulla suomalaisen pankki- ja yritystoiminnan pelisääntöjen noudattamisen varmistamiseksi.

Viidentenä seikkana oli esillä nykyisen regulaatiota ja deregulaatiota koskevan kehityksen paradoksaalisuus. Yhtäältä kansallisvaltioiden tasolla pyritään esimerkiksi useimmissa OECD-maissa voimakkaaseen julkisen ohjauksen ja siten myös markkinoiden sääntelyn väljentämiseen. Samanaikaisesti kuitenkin esimerkiksi EU:n kautta lisätään sääntelyä jopa eksponenttialisella vauhdilla. Jotkut huomauttavat kyynisesti, että puheet deregulaatiosta voidaan lopettaa Euroopassa. Jos ja kun Suomi liittyy EU:n jäseneksi, merkitsee se erään esitetyn arvion mukaan noin 60 000 sivua uusia säädöksiä sovellettavaksi. Ne merkitsevät valtavaa työmäärää käytännössä, mutta myös tärkeää periaatteellista muutosta kohti voimistuvaa monikansallista sääntelyä.

Kokous oli osallistujan silmin arvioituna järjestelyiltään erittäin onnistunut, todellinen suomalaisten mestarin näyte. Kiitos kuuluu sekä suomalaisille ohjelmas- ta vastanneille yliopistojen edustajille, erityisesti IIAS:n Suomen osaston puheenjohtajalle Tore Modeenille ja työryhmäraportoijalle, professori Olli Mäenpäälle, mutta myös käytännön järjestelyistä huolehtineille. Suomalaisia osallistujia oli runsaasti mukana (noin 50), joskin heidän esittämiään papereita olisi voinut olla enemmänkin. Esityksistä, noin 70 paperia mukaan lukien työryhmien raporttien yhteenvedot, on saatavissa rajoitetusti paperiversioita IIAS:n Brysselin toimistosta.

Kokonaisuudessaan tieteellinen anti kokouksessa oli hyvä sosiaaliset aktiviteetit ja laaja oheisohjelmisto täydensivät tieteisturistin matkan Helsinkiin. IIAS:n Round Table -konferenssin järjestäminen Suomessa on kiistatta merkkitapahtuma kotoiselle hallintotieteelle. Järjestyksessään toinen kerta vastaavan tilaisuuteen on mahdollista vasta pitkälti kolmannella tuhannella vuosisadalla.

Juha Kinnunen